Shock: Chẩn Đoán & Điều Trị

ThS.BS. Lê Phước Truyền Bộ môn Nhi – ĐHYD TPHCM Khoa HSTC – BV Nhi Đồng 1

Mục tiêu

- Định nghĩa sốc
- 2. Chẩn đoán bệnh nhân sốc
- Xác định 4 loại sốc thường gặp
- 4. Nguyên tắc điều trị sốc
- Điều trị ban đầu các loại sốc thường gặp

Sốc là gì

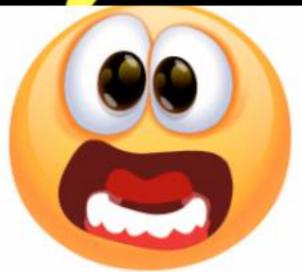
- Rối loạn cảm xúc (emotional stress)
- Thông tin đại chúng
- Y khoa: định nghĩa

Đại cương

- Sốc là tình trạng suy tuần hoàn đặc trưng bởi giảm tưới máu mô dẫn đến không đáp ứng đủ cho nhu cầu oxy của tế bào
- Phổ biến, ảnh hưởng ≈ 1/3 BN ICU
- Chẩn đoán sốc dựa vào:
  - lâm sàng
  - huyết động
  - dấu hiệu sinh hoá

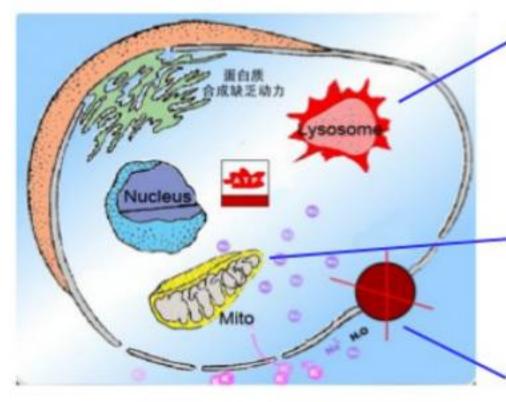
Mechanisms of shock

Giảm tưới máu/oxy cho mô

- → Thiếu oxy tế bào
- → Tổn thương tế bào: RL bơm ion, phù tế bào, mất cân bằng nội môi, pH tế bào...
- → Toan máu, RL chức năng nội mạch, kích hoạt dòng thác gây viêm...
- → giảm tưới máu mô nhiều hơn, RL vi tuần hoàn, RL chức năng cơ quan...

→ Tử vong

Cell Damage

Lysosomal Damage

Swelling and vacuole formation Lysosomal enzyme release Cell autolysis

Mitochondrial Damage

Acidosis→Respiratory enzymes ↓
Hypoxia→ATP↓

Cell Membrane Damage

Na⁺/Ca²⁺ pump dysfunction Na⁺/Ca²⁺ inflow , K⁺ outflow Cellular edema

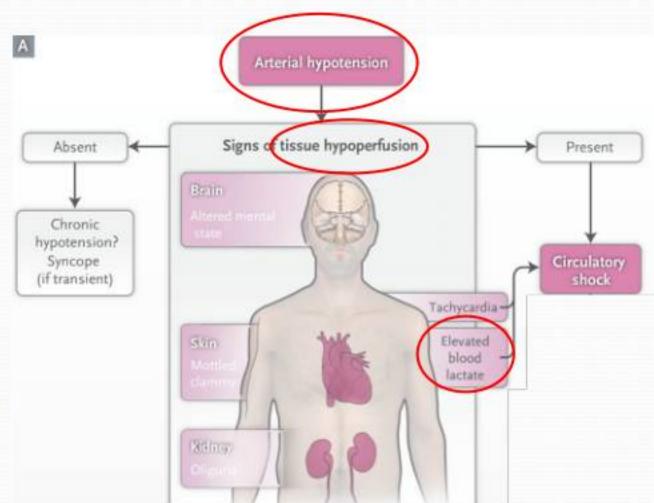

Chẩn Đoán & Phân Loại

Chẩn đoán

- Chẩn đoán dựa vào ba yếu tố
  - Giảm huyết áp
  - Giảm tưới máu
    - Da: tái, lạnh, ẩm, CRT kéo dài
    - Thận: giảm lượng nước tiểu
    - Thần kinh: rối loạn tri giác: kích thích → lơ mơ
  - Tăng lactate máu (1,5 mmol/L)

HA bình thường theo tuổi

Girls

		Systolic BP (mmHg)		Diastolic BP (mmHg)			
		5%	50%	95%	5%	50%	95%
	Height (cm)	75.4	80.8	86.1	75.4	80.8	86.1
1 year	50 th	84	86	88	41	43	46
	Height (cm)	84.9	91.1	97.4	84.9	91.1	97.4
2 years	50 th	87	89	91	45	48	51
	Height (cm)	91	97.6	104.6	91	97.6	104.6
3 years	50 th	88	90	93	48	50	53
	Height (cm)	97.2	104.5	112.2	97.2	104.5	112.2
4 years	50 th	89	92	94	50	53	55
	Height (cm)	103.6	111.5	120	103.6	111.5	120
5 years	50 th	90	93	96	52	55	57

Boys

		Systoli	c BP (m	mHg)	Diastoli	c BP (m	mHg)
		5%	50%	95%	5%	50%	95%
	Height (cm)	77.2	82.4	87.9	77.2	82.4	87.9
1 year	50 th	85	86	88	40	41	42
	Height (cm)	86.1	92.1	98.5	86.1	92.1	98.5
2 years	50 th	87	89	91	43	44	46
	Height (cm)	92.5	99	105.8	92.5	99	105.8
3 years	50 th	88	90	92	45	47	49
	Height (cm)	98.5	105.9	113.2	98.5	105.9	113.2
4 years	50 th	90	92	94	48	50	52
	Height (cm)	104.4	112.4	120.3	104.4	112.4	120.3
5 years	50 th	91	94	96	51	53	55

Shock & Hypotension

Shock Hypotension

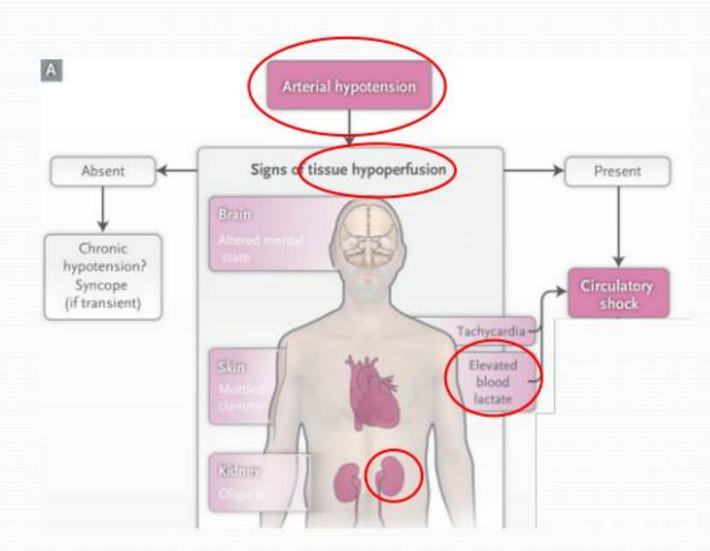
Shock còn bù

Bệnh cơ tim còn bù Xơ gan

Hầu hết BN shock

Giảm tưới máu

- Thần kinh: trẻ nhỏ, trẻ lớn
- Tưới máu da: "magic touch"
- Thận: nước tiểu
- Cơ quan khác:
  - Gan
  - Đường tiêu hoá
  - Hô hấp: nhân quả
  - Tuần hoàn

Magic touch in shock

- 5 trong 1 "magic touch" CCTV-R
- 30s chạm vào tay bệnh nhân để nhận diện sốc

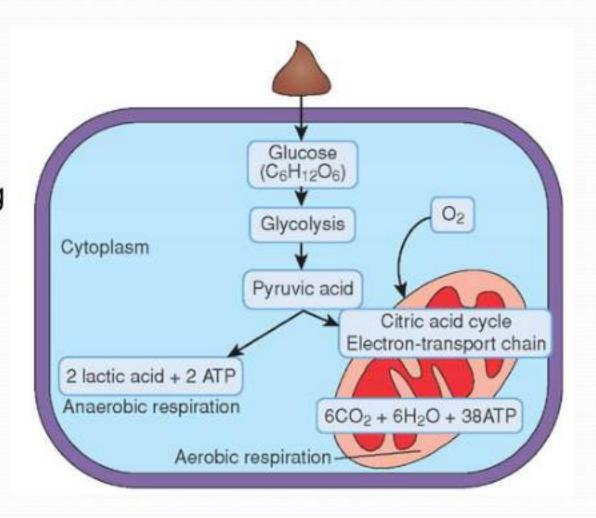

WHO/Lucy Lum Chai Se

Lactate máu

- Tăng lactate máu:
  - Sốc
  - Sepsis
  - Hypoxemia nặng PaO2 < 30 mmHg
  - Ngộ độc CO
  - Bệnh gan
  - Ung thư
  - Thuốc
  - ...

Phân loại sốc

- 1. Sốc giảm thể tích: mất dịch, mất máu, thất thoát
- 2. Sốc phân bố: sốc nhiễm trùng, thần kinh
- 3. Sốc tim: co bóp, RL nhịp
- 4. Sốc tắc nghẽn: Tràn dịch, tràn khí, tamponade

Ngộ độc CO

Phối hợp nhiều phân loại

Phân loại

Physiologic variable	Preload	Pump function	Afterload	Tissue perfusion	Tissue perfusion	
Clinical measurement	Clinical signs* or central venous pressure (if measured)	Cardiac output or index ¶	Systemic vascular resistance	Capillary refill time [∆]	Mixed venous oxygen saturation \$	
Hypovolemic	(1)	Ţ	1	1	Low	
Cardiogenic	1	$\downarrow$	1	1	Low	
Distributive	↓ or ↔	1		↓ (initial)	High	
Obstructive	1	1	1	1	Low	

Theo độ nặng

- Compensated shock: Cơ chế bù trừ của cơ thể để duy trì HA & tưới máu cơ quan quan trọng. Nhịp tim thường tăng, co mạch ngoại biên.
- Decompensated shock: Tụt HA, giảm tưới máu cơ quan rõ ràng diễn tiến tới truỵ tuần hoàn nếu không điều trị kịp thời.
- Irreversible shock: Tiến triển tổn thương cơ quan không hồi phục và tử vong dù được điều trị. Chậm nhịp tim và hạ HA.

Đánh giá

Box 29-1 Physical Assessment in Shock

- State of consciousness: restless, anxious, agitated, comatose
- 2. Skin: temperature, perfusion, moistness, color, turgor, rash
- Mucous membranes: color, moistness
- 4. Nail beds: color, capillary refill
- Central capillary refill
- 6. Peripheral veins: collapsed or distended
- 7. Pulse: rate, rhythm, quality
- 8. Blood pressure: orthostatic changes, pulse pressure
- Respiration: rate, depth, effort, crackles, adequacy of aeration
- 10. Urine: concentration, hourly output

No Gold Standard

Lactate, HCO3-

RL Tri giác

RR, SpO2

HR, BP

AST, ALT, bil

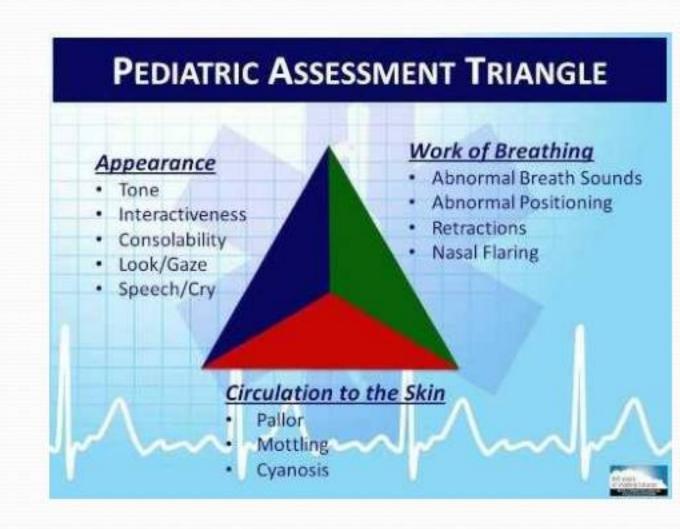
NT, Cre

Chi lạnh, ẩm, CRT, da bông tím

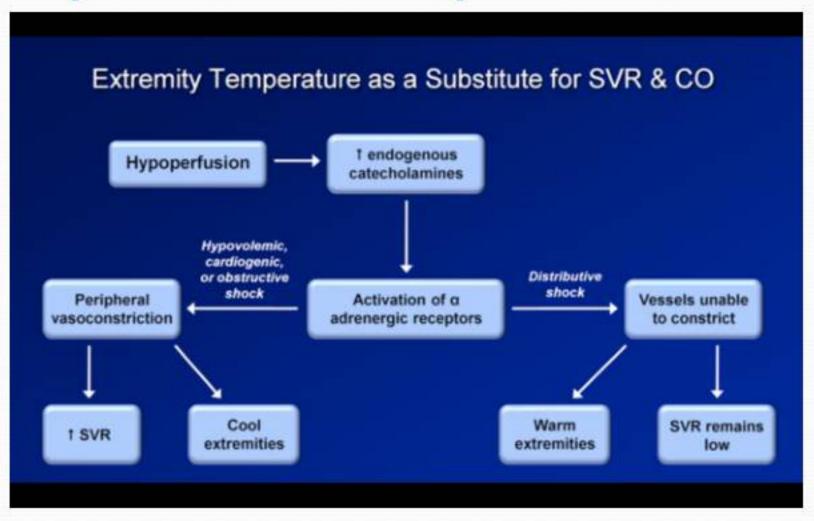
Mach Ng.bien

Đánh giá nhanh pediatric assessment triangle (PAT)

- Tổng trạng: giảm trương lực, khóc yếu, lừ đừ, kém đáp ứng với kích thích hay người chăm sóc
- Hô hấp: thở nhanh, tăng công thở
  - Tension pneumothorax
  - Cardiac tamponade
- Tuần hoàn
  - Trương lực mạch: TW, NB
  - Chi mát, da lạnh, CRT kéo dài
  - Nhịp tim

Phân biệt sốc ấm & lạnh

Phân loại

	Nhiệt độ chi	JVP	IVC/US	Chức năng thất trái	Đáp ứng dịch	Dấu hiệu khác
Sốc giảm thể tích	Cold		Collapse > 50%	Hyperdynamic	+	Mất dịch Mất máu
Sốc phân bố	Usually warm		Collapse > 50%	Usually hyperdynamic	+	Fever Trauma
Sốc tim	Cold	1	Collapse < 50%	Decreased	-/+	TBS, RLN Bệnh cơ tim
Sốc tắc nghẽn	Cold		Collapse < 50%	Normal	+	Mất phế âm Tiếng tim mờ

Điều trị

Nguyên tắc điều trị

- A, B, C
- Cải thiện tình trạng oxy hóa máu.
- Cải thiện cung lượng tim và phân bố tưới máu
- Điều trị nguyên nhân.
- Điều trị các rối loạn chuyển hóa

Điều trị chung

- Đảm bảo đường thở thông thoáng. Nếu thường thở không thông, nhanh chóng đặt NKQ giúp thở. Đặt NKQ cũng chỉ định khi bệnh nhân mê, tím tái hay ngưng thở.
- Cung cấp oxy qua cannula hay qua mask.
- Thở CPAP khi có chỉ định (PEEP thường từ 4-8 cmH2O).
- Nằm đầu phẳng, chân cao. Nằm đầu cao khi sốc tim.
- Cầm máu nếu đang chảy máu.
- Nhanh chóng thiết lập 2 đường truyền hay chích xương khi không lấy được đường truyền tĩnh mạch
- Truyền nhanh 20 ml/kg/5-20 phút dung dịch điện giải (lactate ringger hay normal saline) đối với tất cả các loại sốc trừ sốc tim.

Điều trị sốc theo nguyên nhân

	IV Fluids (1 Preload)	Vasopressors (SVR)	Inotropes (contractility)
Hypovolemic	+	Temporary	-
Distributive	+	+	+/-
Cardiogenic	-	+	+
Obstructive	+/-	+/-	+/-

Fluids

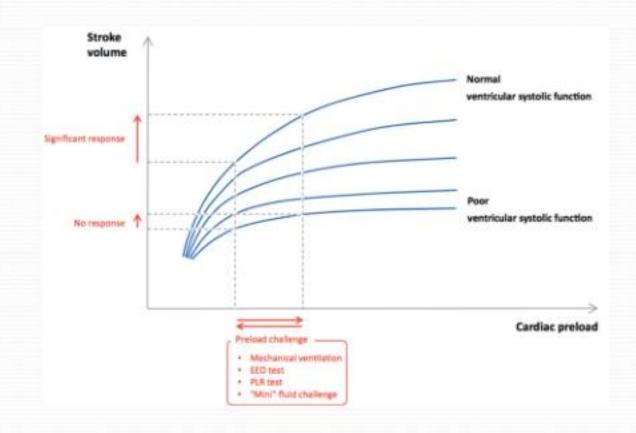

Micro- L circulation

Tissue Hypoxia Inflammation Multi Organ Failure

Đánh giá dịch

- However, approximately 50% of fluid boluses fail to achieve the intended effect of increasing cardiac output; excess fluid administration may be harmful, and is associated with increased mortality.
- Large volume resuscitation promotes endothelial injury, fluid extravasation, and tissue edema. In turn, increasing interstitial fluid and extravascular lung water are associated with progressive organ dysfunction and death.

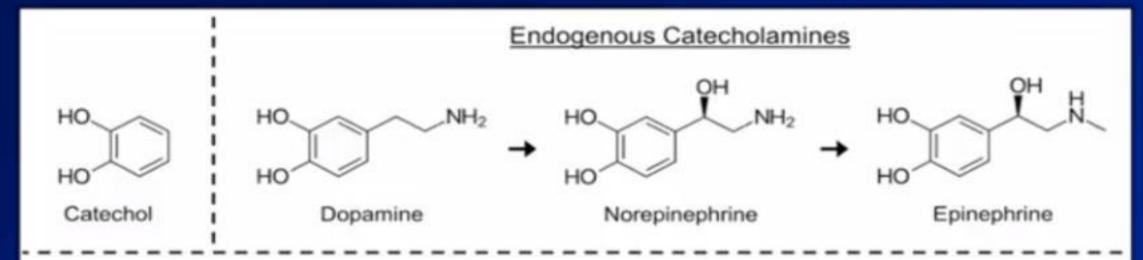
Tóm tắt

- Chắc chắn
- Đạt MAP ≥ 65mmHg
- Thông số ĐỘNG tiên đoán đáp ứng bù dịch tốt hơn thông số TĨNH
- Thông số tĩnh có thể dùng làm giới hạn an toàn
- Giá trị thật cao/thấp có giá trị tiên đoán tốt
- Giá trị tiên đoán dương tính tốt hơn tiên đoán âm tính

- Không chắc chắn
- Cách ổn định huyết động nào tốt hơn: bù dịch ≠ thuốc vận mạch
- BN có đáp ứng lúc nào cũng nên bù dịch

Pressors

Catecholamines and Adrenoceptors

Synthetic Catecholamines

Dobutamine

Phenylephrine (not actually a catecholamine)

Isoproterenol (a.k.a. isoprenaline)

Catecholamines and Adrenoceptors

	Adrenoceptors					
	α ₁ Vasoconstriction († SVR)	β ₁ Inotropy († contractility) Chrontropy († HR)	β ₂ Vasodilation (↓ SVR)			
Norepinephrine	++	+	0			
Epinephrine	+	++	++			

Approximate relative actions at physiologic levels

Vasopressors and Inotropes (Summary)

Phenylephrine

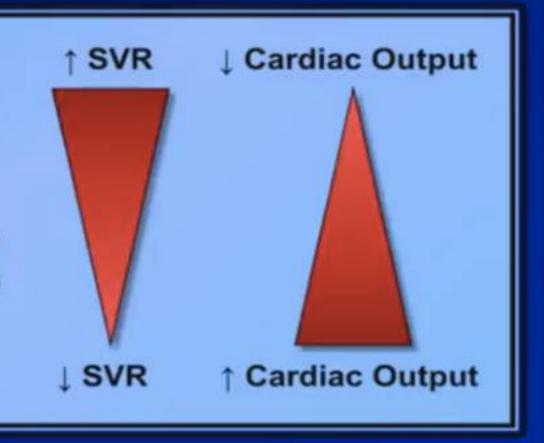
Norepinephrine

Epinephrine

Dopamine < High Dose (> ~10µg/kg/min)
Low Dose (< ~10µg/kg/min)

Dobutamine

Milrinone

Các điều trị khác

- Hạ đường huyết
- Toan chuyển hoá
- Theo dõi

Treating sepsis: the latest evidence Vasopressors Enteral Insulin O Deep feeding therapy 1-6 hours after Antibiotics sedation Early administration Norepinephrine Epinephrine Molecular Vasopressin Fluids targeted (3) Dopamine Several liters initially therapies Phenylephrine Crystalloid Starches Lung High chloride protective ventilation Goal oriented therapy Designed by: Will Stahl-Timmins CO EGDT © 2016 RMC Publishing group Ltd. Early goal directed therapy Urinary catheter

Sốc giảm thể tích

Lượng giá đáp ứng

- Tri giác
- Cường độ mạch: trung ương vs ngoại biên
- Tưới máu da: chi ấm, CRT < 2s
- Nước tiểu: ≥ 1ml/kg/h
- HA: HATThu ≥ 5th (70 +2n)

Ví dụ

- BN nam, 12 tháng, CN 10 kg, bệnh 3 ngày: sốt nhẹ, ói, tiêu lỏng 10 lần/ngày, không nhầy máu. Điều trị BS tư không giảm → NV
- TTLNV: Đừ, môi hồng tái/khí trời, SpO2 = 94%, chi mát, mạch nhẹ 180 l/p, HA = 80/60 mmHg, Tim đều 170 l/p, phế âm đều, bụng mềm, véo da mất chậm, mắt trũng
- Δ: Sốc giảm thể tích Tiêu chảy cấp mất nước nặng
- θ: LR 20 ml/kg bollus 10ph x 2 lần
- Sau 2 liều bolus: Tỉnh, môi hồng/khí trời, SpO2 = 95%, chi mất, mạch rõ 150 l/p, HA = 85/55 mmHg, Tim đều 150 l/p, phế âm đều, bụng mềm
- Tính lượng dịch tiếp theo trong giờ đầu?

Ví dụ

- Δ: Sốc giảm thể tích Tiêu chảy cấp mất nước nặng
- Dịch truyền = NCCB + Thiếu + Tiếp tục mất
- Nhu cầu căn bản: 10 kg = 1000 ml/24h = 42 ml/h
- Lượng thiếu: mất nước C: 10% x 10 kg = 1 kg ≃ 1000 ml
- Lượng đã bù: 20 ml/kg x 10 kg x 2 liều = 400 ml
- Lượng còn thiếu: 1000 ml 400 ml = 600 ml TTM trong 3h
- Tốc độ truyền sau đó: 600/3 + 42 ≃ 240 ml
- Lượng tiếp tục mất: cân tả

Dịch nhu cầu

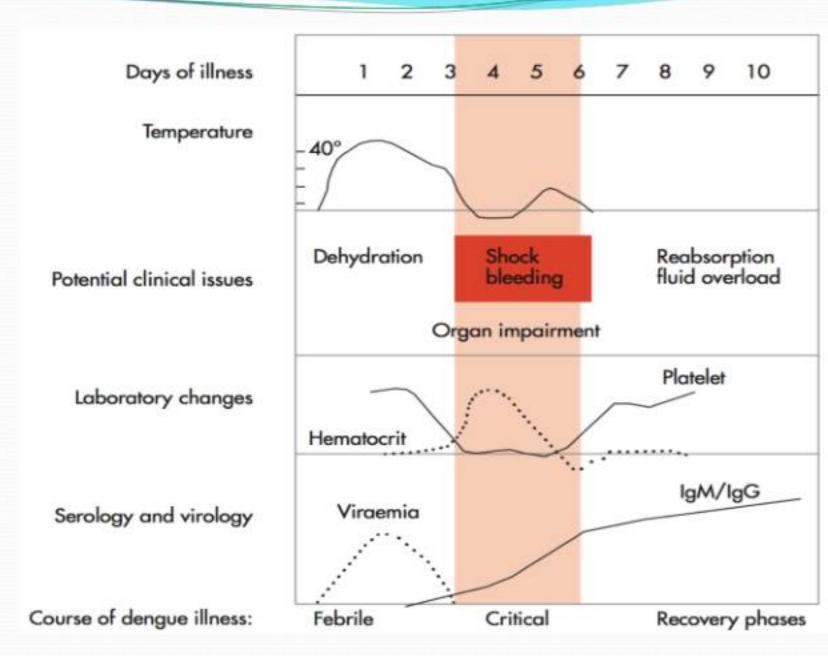
- BN 20 kg
- NCCB: 10 x 100 + 10 x 50 = 1500 ml/24 h
- Tốc độ truyền: 62,5 ml/h ≈ 60 ml/h
- 1. Na: 3 mEq/100 ml = 45 mEq/1500ml = 26 ml NaCl 10%
- 2. K: 2 mEq/100 ml = 30 mEq/1500ml = 22 ml KCl 10%
- 3. Ca: 1 mEq/100 ml = 15 mEq/1500ml = 11 ml CaCl₂ 10%

```
4. Dịch truyền: \begin{cases} \text{Glucose } 10\% & 500 \text{ ml} \\ \text{Natriclorua } 10\% & 10\text{ml} \\ \text{Kaliclorua } 10\% & 7\text{ml} \end{cases} \text{TTM } 60 \text{ ml/h}
                                                 Canxiclorua 10% 3ml
```


Sốt Dengue

- Sốt cao liên tục 2-7N
- Nhiễm siêu vi không đặc hiệu
- NS1 (+)
- ELISA IgM (+)

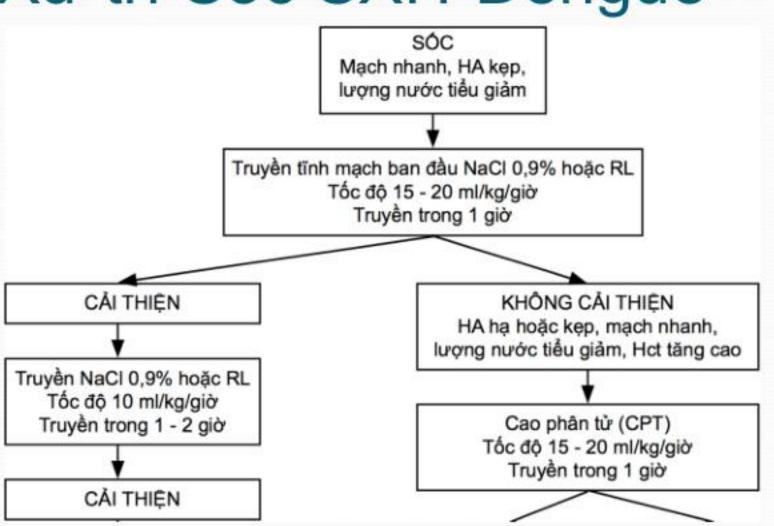
SXH Dengue có dấu hiệu cảnh báo

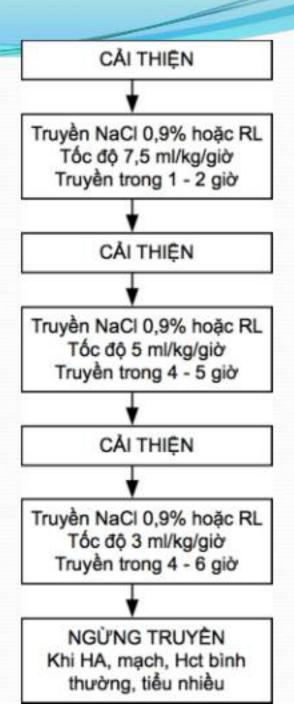
- BHLS của SXH Dengue, kèm theo các dấu hiệu cảnh báo sau:
  - Vật vã, lừ đừ, li bì.
  - Đau bụng vùng gan hoặc ấn đau vùng gan.
  - Gan to > 2 cm.
  - Nôn nhiều.
  - Xuất huyết niêm mạc.
  - Tiểu ít.
- Xét nghiệm máu:
  - Hematocrit tăng cao.
  - Tiểu cầu giảm nhanh chóng.

SXH Dengue nặng

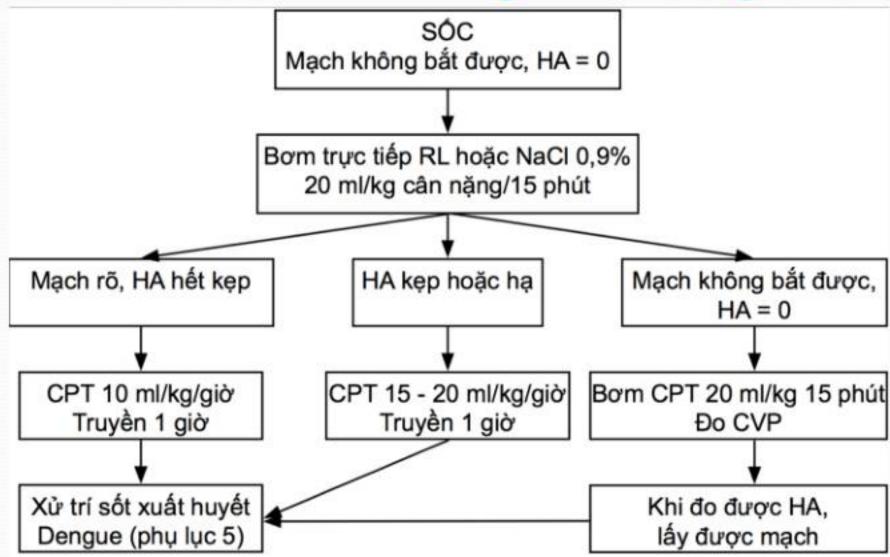
- Sốc sốt xuất huyết Dengue
  - Sốc sốt xuất huyết Dengue
  - Sốc sốt xuất huyết Dengue nặng
- Xuất huyết nặng
- Suy tạng nặng
  - Suy gan cấp, men gan AST, ALT ≥ 1000 U/L.
  - Suy thận cấp.
  - Rối loạn tri giác (Sốt xuất huyết thể não).
  - Viêm cơ tim, suy tim, hoặc suy chức năng các cơ quan khác

Xử trí Sốc SXH-Dengue

Xử trí Sốc SXH-Dengue nặng

Sốc nhiễm trùng

DOI: 10.1097/CCM.0000000000002425

Critical Care Medicine

American College of Critical Care Medicine Clinical Practice Parameters for Hemodynamic Support of Pediatric and Neonatal Septic Shock

Chẩn đoán

- Nghi ngờ nhiễm trùng:
  - Sốt hay hạ than nhiệt
- Bằng chứng giảm tưới máu mô:
  - Rối loạn tri giác
  - CRT kéo dài (flash), mạch nhẹ, chi mát ẩm
  - Giảm nước tiểu
- Tụt huyết áp ở trẻ nhiễm trùng là xác định (thường trễ)

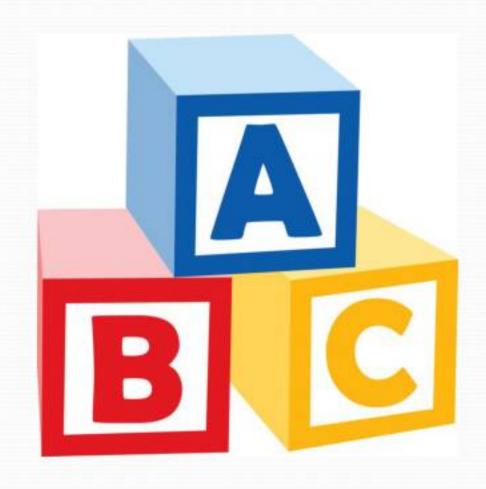
Xét nghiệm

- Đánh giá tình trạng nhiễm trùng
  - CTM, CRP, procalcitonin, cáy máu, cáy vị trí nhiễm trùng
- Đánh giá sốc:
  - ScvO₂, lactate, khí máu
- Đánh giá chức năng các cơ quan
  - Gan, thận, đông máu, khí máu
  - Siêu âm tim
- Hỗ trợ điều trị khác
  - Đường huyết, điện giải
  - Siêu âm bụng, x quang.

Nguyên tắc điều trị

- Hồi sức sốc
  - Dịch
  - Vận mạch
- Kháng sinh
- Loại trừ ổ nhiễm khuẩn
- Hỗ trợ cơ quan, miễn dịch
- Hỗ trợ khác

Điều trị: Hồi sức ABCs trong giờ đầu

- Thở oxy, xem xét đặt nội khí quản
  - Oxy lưu lượng cao
  - Theo dõi SpO2
- Nhanh chóng tiếp cận đường truyền và hồi sức dịch
  - Tĩnh mạch lớn (tiêm tuỷ xương nếu cần)
  - Dịch điện giải
  - Đến 60 ml/kg/giờ đầu
- Vận mạch sớm
  - epinephrine (sốc lạnh)
  - Norepinephrine (sốc nóng)
  - Dopamin

Điều trị

- Kháng sinh
  - Kháng sinh tĩnh mạch càng sớm càng tốt & trong giờ đầu
  - Kháng sinh phổ rộng và thấm tốt vào mô.
  - Kháng sinh kết hợp khi nghi ngờ Pseudomonas, bệnh nhân giảm bạch cầu đa nhân trung tính.
  - Kết hợp kháng sinh trong 3-5 ngày, sau xuống thang
- Loại trừ ổ nhiễm khuẩn
- Truyền máu
- Hạ đường huyết, Calci, Toan chuyển hoá

Theo dõi

	Heart Rate (beats/min) ^a	Mean Arterial Pressure – Central Venous Pressure (mm Hg) ^b
Newborn	110-160	$(55 + age \times 1.5) = 55$
Infant (2 yr)	90-160	$(55 + age \times 1.5) = 58$
Child (7 yr)	70-150	$(55 + age \times 1.5) = 65$

- SpO2
- Monitor ECG
- HADM xâm lấn
- Nhiệt độ trung tâm
- Nước tiểu
- CVP/CO/CI/SVR (±)
- Glucose và calcium
- Lactate, anion gap
- INR

Sốc phản vệ

Thông tư 2017

BỘ Y TẾ

CỘNG HÒA XÃ HỘI CHỦ NGHĨA VIỆT NAM Độc lập - Tự do - Hạnh phúc

Số:51 /2017/TT-BYT

Hà Nội, ngày 29 tháng 12 năm 2017

THÔNG TƯ Hướng dẫn phòng, chẩn đoán và xử trí phản vệ

Phụ lục I HƯỚNG DẪN CHẨN ĐOÁN PHẨN VỆ

(Ban hành kèm theo Thông tư số 51/2017/TT-BYT ngày 29 tháng 12 năm 2017 của Bộ trưởng Bộ Y tế)

Phụ lục III HƯỚNG DẢN XỬ TRÍ CÁP CỨU PHẢN VỆ

(Ban hành kèm theo Thông tư số 51/2017/TT-BYT ngày 29 tháng 12 năm 2017 của Bộ trưởng Bộ Y tế)

Phụ lục II

HƯỚNG DẪN CHẢN ĐOÁN MỨC ĐỘ PHẢN VỆ

(Ban hành kèm theo Thông tư số 51/2017/TT-BYT ngày 29 tháng 12 năm 2017 của Bộ trường Bộ Y tế)

Phản vệ được phân thành 4 mức độ như sau:

(lưu ý mức độ phản vệ có thể nặng lên rất nhanh và không theo tuần tự)

Định nghĩa

- Phản ứng dị ứng
- Xuất hiện ngay từ vài giây, phút đến vài giờ sau khi tiếp xúc với dị nguyên
- Bệnh cảnh lâm sàng khác nhau, nhiều mức độ có thể nhanh chóng tử vong

Guidelines

Acute management of anaphylaxis

September 2017

Australian and New Zealand Anaesthetic Allergy Group (ANZAAG) Perioperative Anaphylaxis Investigation Guidelines

ANZAAG Perioperative Anaphylaxis Investigation Guidelines

World Allergy Organization Guidelines for the Assessment and Management of Anaphylaxis

F. Estelle R. Simons illi, Ledit R. F. Ardusso, M. Beatrice Blib, Yehia M. El-Gamal, Dennis K. Ledford, Johannes Ring, Mario Senchez-Borges, Gian Enrico Senna, Aziz Sheikh, Bernard Y. Thong and the World Allergy Organization

World Allergy Organization Journal 2011 4:7

https://doi.org/10.1097/WOX.0b013e318211496c © World Allergy Organization; licensee BioMed Central Ltd. 2011 Published: 23 February 2011

Anaphylaxis

What is Anaphylaxis?

Triệu chứng gợi ý phản vệ

- Tiếp xúc dị nguyên
- Triệu chứng thay đổi gồm
  - Da: mề đay
  - Hô hấp: khò khè, khó thở
  - Tiêu hoá: nôn, đau bụng
  - Tim mạch: tái, ngất, sốc
  - Khác: RL tri gi⁺⁻

- a) Mày đay, phù mạch nhanh.
- b) Khó thở, tức ngực, thở rít.
- c) Đau bụng hoặc nôn.
- d) Tụt huyết áp hoặc ngất.
- e) Rối loạn ý thức.

Anaphylaxis

What is Anaphylaxis?

Phân độ

Phản vệ	Dấu hiệu
Nhẹ (Độ I)	TC da, dưới da ,niêm mạc : mề đay, ngứa, phù mạch
Nặng (Độ II)	 Có ≥ 2 dấu hiệu : 1. Mề đay, phù mạch xuất hiện nhanh. 2. Khó thở, tức ngực, khàn tiếng, chảy nước mũi. 3. Đau bụng, nôn, ia chảy. 4. HA chưa tụt hoặc tăng, nhịp tim nhanh hoặc loạn nhịp.
Nguy kịch (Độ III)	 Rít thanh quản, phù thanh quản. Thở nhanh, khò khè, tím tái, RL nhịp thở. RL thức: vật vã, hôn mê, co giật, RL cơ tròn. Sốc, mạch nhanh nhỏ, tụt huyết áp.
Ngưng tuần hoàn (Độ IV)	Ngừng hô hấp, ngừng tuần hoàn

Xử trí phản vệ nặng/ nguy kịch

- Ngừng thuốc đang tiêm
- Nằm đầu bằng
- Cấp cứu ngưng tim ngưng thở nếu có
- Adrenaline 1‰ TB 0,01 mg/kg/lần x mỗi 5ph
- Methyprednisolone + diphenydramin
- Thở oxy
- Thiết lập đường truyền tĩnh mạch
- Bù dịch điện giải
- Adrenaline truyền tĩnh mạch

Thank you!

Le Truyen (+84) 903 64 00 25 dr.letruyen@gmail.com dr.letruyen@ump.edu.vn

